

วิวัฒนาการของกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในประเทศไทยกับข้อสังเกตในคดีอาคริสตี¹

อมรินทร์ ม่วงมณี²

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีวิวัฒนาการโดยได้เริ่มให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศหรือลิขสิทธิ์ของชาวต่างชาติเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นซ์ ทำให้มีการออกกฎหมายที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งรวมทั้งการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ของชาวต่างชาติที่อยู่ในประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาฉบับนี้

แต่เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยนับแต่ฉบับปี พ.ศ. 2474 และ พ.ศ. 2521 จนถึงฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2537 นั้นมีเนื้อหาและเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่ชาวต่างชาติแตกต่างกัน อันสืบเนื่องจากเงื่อนไขและข้อสงวนของไทยสำหรับการปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญามีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของชาวต่างชาติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยมีความแตกต่างกันในบางประการ ซึ่งตามความแตกต่างเหล่านั้นได้ส่งผลให้เกิดปัญหาในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในบางกรณีเช่นสิทธิในการแปลงงานวรรณกรรม จึงทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มิได้ดำเนินการหรือปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อได้รับความคุ้มครอง จนเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นและนำไปสู่คดีความในศาล โดยคดีที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นที่สนใจของนักกฎหมาย นักเขียน นักแปล และนักวิชาการ คือคดีอาคริสตี ซึ่งต่อมาศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาในประเด็นปัญหาเหล่านี้ไว้หลายประเด็น

บทความฉบับนี้จึงขอลำดับถึงวิวัฒนาการของกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยที่ให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ของชาวต่างชาติ จากนั้นจะกล่าวถึงข้อสรุปที่ได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาคริสตี และข้อสังเกตที่ได้จากคดีดังกล่าว

หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์น ค.ศ. 1886(Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Work) หรือที่เรียกว่าอนุสัญญาเบอร์น

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาเบอร์นซ์ ฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ.1908 และพิธีสารเพิ่มเติม ค.ศ. 1914 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2474 ซึ่งเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่กำหนดให้ประเทศไทยต้องให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ ให้ความคุ้มครอง

¹ ความเห็นในบทความนี้เป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน

² ทนายความประจำบริษัทสำนักกฎหมายดำเนิน สมเกียรติ และอนุญา จ้ากัด, สมาชิกของสมาคมทนายสันทางปัญญาแห่งประเทศไทย

งานอันมีลิขสิทธิ์ของคนที่ไม่ใช่สัญชาติไทย แต่เป็นคนต่างชาติที่อยู่ในประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาเบอร์นะ หรือเป็นงานสร้างสรรค์ที่มีแหล่งกำเนิดมาจากต่างประเทศ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากข้อ 5 (1) ของอนุสัญญาเบอร์นะ ที่กำหนดให้ใช้หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ หลักสิทธิขั้นต่ำ เฉพาะในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์มิได้เป็นคนของประเทศที่ให้ความคุ้มครอง³

การเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับปี ค.ศ. 1908 ในครั้งนี้ ประเทศไทยได้ทำข้อสงวนไว้ 6 ข้อ เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรมและเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงยังไม่สามารถและไม่มีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีได้เต็มที่ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับดังกล่าว สำหรับข้อสงวนทั้ง 6 ข้อ คือ

1. ประเทศไทยทำข้อสงวนโดยขอผูกพันตาม Article 4 แห่งอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับปี ค.ศ. 1886⁴ ซึ่งไม่ให้ความคุ้มครองงานศิลปประยุกต์ อันหมายถึงการที่ประเทศไทยไม่ขอผูกพันตาม Article 2 paragraph 4 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908

2. ประเทศไทยขอผูกพันตาม Article 2 วรรค 2 แห่งอนุสัญญาเบอร์นะ ค.ศ. 1886⁵ ที่กำหนดให้ประเทศไทยรับคุ้มครองงานของประเทศภาคี เฉพาะแต่งานที่ได้รับความคุ้มครองจากประเทศต้นกำเนิดด้วย โดยไม่ขอผูกพันตาม Article 4 paragraph 2 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908

3. ประเทศไทยขอผูกพันตาม Article 5 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ค.ศ. 1886 แก้ไขปรับปรุง ตาม Article 1 ข้อ III ฉบับปารีส ค.ศ. 1896⁶ ซึ่งกำหนดว่างานวรรณกรรมของต่างประเทศ หากผู้ประพันธ์มิได้มีการแปลหรืออนุญาตให้มีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศซึ่งรวมทั้งภาษาไทยภายใน 10 ปีนับแต่โฆษณาครั้งแรก ผู้ประพันธ์ย่อมสิ้นความคุ้มครองเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการแปลเป็นภาษานั้นซึ่งรวมทั้งภาษาไทย โดยเป็นการไม่ขอผูกพันตาม Article 8 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908

4. ประเทศไทยผูกพันตาม Article 7 แห่งอนุสัญญาเบอร์นะ ค.ศ. 1886 แก้ไขฉบับปารีส ปี ค.ศ. 1896⁷ ที่กำหนดให้งานที่ได้มีการโฆษณาหรือเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์รายวันหรือวารสาร จะได้รับความคุ้มครองในส่วนกรณีที่เป็น เรื่องเป็นตอน ๆ (Serial Stories) และเรื่องเล่า (Tales) เท่านั้น ส่วนงานที่เป็นบทความจะมีสิทธิหวงห้ามได้ก็ต่อเมื่อได้มีการประกาศห้ามเอาไว้อย่างแจ้งชัด อันเป็นการไม่ขอผูกพันตาม Article 9 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับเบอร์ลิน ค.ศ. 1908

³ อัครกฤษณ์ ทวพจน์, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า, (กรุงเทพฯ , สำนักพิมพ์นิติธรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2545) น. 70

⁴ Article 4 of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886

⁵ Article 2 of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886

⁶ Article 5 of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886 and Article 1 III of the completed at PARIS on may 4, 1896

⁷ Article 7 of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886 completed at PARIS on may 4, 1896

5. ประเทศไทยขอผูกพันตาม Article 9 แห่งอนุสัญญาเบอร์นะ ค.ศ. 1886 และข้อ 2 แห่งอนุสัญญาเบอร์นะ ค.ศ. 1886⁸ ที่กำหนดให้ความคุ้มครองงานนาฏกรรมและดนตรีกรรม โดยมีเงื่อนไข 2 ข้อคือหากเจ้าของนาฏกรรมยังมีสิทธิเล่นหรือเปล่งงานนาฏกรรมของตน บุคคลอื่นไม่สามารถเล่นหรือแสดงงานแปลนั้นต่อสาธารณชน แต่หากมีการเปล่งงานนั้นโดยชอบแล้ว ย่อมสามารถเล่นหรือแสดงงานนั้นต่อสาธารณชน ส่วนงานดนตรีกรรม จะมีการห้ามมิให้ผู้อื่นนำไปแสดงต่อสาธารณชนได้ก็ต่อเมื่อได้มีการประกาศหวงห้ามเอาไว้อย่างชัดแจ้ง อันเป็นการไม่ขอผูกพันตาม Article 11 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงเบอร์ลิน 1908

6. ประเทศไทยขอผูกพันตาม Article 14 แห่งอนุสัญญาเบอร์นะ ค.ศ. 1886 และข้อ 4 แห่งอนุสัญญาเพิ่มเติม ฉบับปารีส ค.ศ. 1896⁹ ซึ่งได้กำหนดในเรื่องของอายุของงานที่มีก่อนที่อนุสัญญาเบอร์นะ จะได้ใช้บังคับ โดยจะมีการบังคับอย่างไรนั้นให้ประเทศไทยไปตกลงตามข้อตกลงพิเศษต่างหากหรือตามที่กฎหมายไทยจะกำหนดกฎเกณฑ์ อันเป็นการไม่ขอผูกพันตาม Article 18 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 ซึ่งเท่าที่ผ่านมา ประเทศไทยไม่เคยมีข้อตกลงพิเศษในเรื่องดังกล่าว จึงต้องไปพิจารณาตามหลักเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ ประเทศไทยจะคุ้มครองงานที่ยังไม่ตกเป็นของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน¹⁰

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามข้อ 20 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ที่อนุญาตให้ภาคีสมาชิกสามารถเข้าเป็นสมาชิกในความตกลงอื่น ๆ ก็ได้ แต่มีเงื่อนไขว่า ต้องเป็นความตกลงที่มาตรฐานที่สูงกว่าและไม่ขัดแย้งกับอนุสัญญาเบอร์นะ ซึ่งต่อมาความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวได้แก่ ความตกลง TRIPS

ต่อมาภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในข้อตกลง TRIPS ทำให้ประเทศไทยต้องยกระดับในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งรวมทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงปารีส ค.ศ. 1971 ซึ่งต่อมาประเทศไทยได้ดำเนินการแจ้งต่อผู้อำนวยการใหญ่แห่งองค์การการค้าโลก หรือ WTO เพื่อขอเปลี่ยนแปลงพันธกรณีที่มีต่ออนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 และข้อสงวน 6 ข้อ มาผูกพันตามพันธกรณีภายใต้มาตรา 1-21 ของอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส ค.ศ. 1971 และผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มมีผลใช้บังคับในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2538 เป็นต้นไป ส่วนข้อ 2 ของภาคผนวก(Appendix)ของอนุสัญญาดังกล่าวในเรื่องสิทธิของการแปลจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2538 จนถึงวันที่ 10 ตุลาคม 2547¹¹

⁸ Article 9 of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886

⁹ Article 14 of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886 and IV of the completed at PARIS on may 4, 1896

¹⁰ จรัส ภักดีธรากุล, พันธกรณีตามกฎหมายที่ประเทศไทยมีต่อระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา รวบรวมโดยบริการส่งเสริมตุลาการ กระทรวงยุติธรรม (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนนิติการพิมพ์, 2532) น 325

¹¹ รัชชัช สุขผลศิริ, กฎหมายลิขสิทธิ์ หรือด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544, ครั้งที่ 3) น65

หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศตามกฎหมายไทย

1 พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474

กฎหมายฉบับนี้ออกมาใช้บังคับเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นฯ ฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 ซึ่งสำเร็จบริบูรณ์โดยโปรโตคอลเพิ่มเติม ลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1914 โดยเป็นกฎหมายที่มีผลยกเลิกพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2451 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาในการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาเบอร์นฯ ที่ให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์โดยระบบที่ไม่ต้องจดทะเบียนลิขสิทธิ์

กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2474 ได้กำหนดการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศไว้ในมาตรา 28-31 ซึ่งมีเนื้อหาอันมีสาระสำคัญต่อไปนี้

1) มาตรา 28 กำหนดให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศหรือลิขสิทธิ์ของชาวต่างชาติ ในส่วนของงานวรรณกรรมหรือศิลปกรรม ที่ได้โฆษณาในต่างประเทศซึ่งเป็นประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นฯว่าเสมือนหนึ่งได้มีการโฆษณาในประเทศไทย และให้ความคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรมของผู้สร้างสรรค์ซึ่งเป็นพลเมืองหรือคนในบังคับหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์นฯ โดยกำหนดเรื่องอายุการคุ้มครองไว้ด้วยว่า หากอายุความคุ้มครองในประเทศของตนน้อยกว่า อายุการคุ้มครองในกฎหมายของประเทศไทยต้องนับอายุความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศนั้น(นับอายุในประเทศที่ให้ความคุ้มครองสั้นที่สุด)

2) มาตรา 29 ได้กำหนดให้งานวรรณกรรมและศิลปกรรมของชาวต่างชาตินั้น จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและวิธีการทางกฎหมายในประเทศของตนเสียก่อน(เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ในประเทศที่ก่อให้เกิดงานหรือCountry of origin โดยเป็นประเทศที่เป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นฯ)

อย่างไรก็ตาม หากงานวรรณกรรมหรือนาฏยกรรมของชาวต่างชาติที่ได้รับความคุ้มครองในประเทศไทยนั้น ไม่ได้มีการนำมาแปลเป็นภาษาไทยภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่มีการโฆษณาครั้งแรก ชาวต่างชาตินั้นจะสิ้นสิทธิแต่ผู้เดียวในการแปลงานดังกล่าวเป็นภาษาไทย(เป็นไปตามข้อสงวน ข้อ 3 ที่ประเทศไทยได้ทำไว้ตอนเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นฯ)

3) มาตรา 30 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการเกิดขึ้นของงานวรรณกรรมและศิลปกรรมของชาวต่างชาติไว้ด้วยว่า ถ้าเป็นงานที่ยังไม่ได้มีการโฆษณา ประเทศที่เกิดของงานคือประเทศของผู้ประพันธ์(ผู้สร้างสรรค์) อันเป็นไปตามหลักสัญชาติ แต่ถ้าหากมีการโฆษณาครั้งแรกในประเทศใดที่เป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นฯ ประเทศนั้นเป็นท้องถิ่นที่งานอันมีลิขสิทธิ์ได้เกิดขึ้น(อันเป็นไปตามหลักดินแดน)

4) มาตรา 31 กำหนดให้ใช้บทบัญญัติในหมวดนี้(ว่าด้วยลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ)ตั้งแต่วันที่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองงาน

วรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1886 ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 และสำเร็จบริบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติม ลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1914 “ซึ่งวันที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวนั้นคือวันที่ 17 กรกฎาคม 2474 ทั้งนี้ปรากฏตามประกาศกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2474¹²

5) เป็นที่น่าสังเกตว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ให้ความคุ้มครองในงานศิลปประยุกต์ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้ทำเป็นข้อสงวน ข้อ 1 ในขณะที่เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์ลินฯ

2. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 เป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับแทนที่พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2472 โดยมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการพัฒนาของโลกทางด้านเทคโนโลยี สังคมและวัฒนธรรม ด้วยการขยายความคุ้มครองจากเดิมในกฎหมายเก่าที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะงานวรรณกรรมและศิลปกรรม และไม่คุ้มครองศิลปประยุกต์ โดยกฎหมายฉบับนี้ให้ความคุ้มครองรวมไปถึงงานโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ งานแพร่เสียงแพร่ภาพและให้ความคุ้มครองศิลปประยุกต์ด้วย

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศหรือลิขสิทธิ์ของคนต่างชาติ เอาไว้ในมาตรา 42 ที่กำหนดว่า งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยความคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย และกฎหมายของประเทศนั้นได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกัน แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ และของภาคีอื่นๆ แห่งอนุสัญญาดังกล่าว หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา

ต่อมาได้มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2526 กำหนดเงื่อนไขไว้ดังต่อไปนี้

“มาตรา 3 ในพระราชกฤษฎีกานี้

“อนุสัญญา” หมายความว่า อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความคุ้มครองวรรณกรรม และศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลินเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1886 ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุง

¹²

คำพิพากษาฎีกาที่ 3797/2548 อ้างถึงใน เมธี ศรีอนุสรณ์, เบ็ดคำพิพากษา อคธา คริสต์ดี แห่งลิขสิทธิ์ 28 เรื่อง?,วารสารกฎหมายใหม่ ราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 3 ฉบับที่ 63 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 , น11

เบอร์ลินเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 1908 และสำเร็จบริบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติม ลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1914

“ประเทศที่เกิดแห่งงาน” หมายความว่า

- (1) ประเทศที่ผู้สร้างสรรค์มีสัญชาติหรือเป็นคนในบังคับ หรือมีถิ่นที่อยู่ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น ถ้างานนั้นเป็นงานที่ยังไม่ได้โฆษณา
- (2) ประเทศที่ได้โฆษณางานนั้นเป็นครั้งแรก ถ้างานนั้นเป็นงานที่ได้โฆษณาแล้ว
- (3) ประเทศที่กฎหมายบัญญัติอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้สั้นที่สุด ถ้างานนั้นเป็นงานที่ได้โฆษณาพร้อมกันในหลายประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา หรือ
- (4) ประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา ถ้างานนั้นเป็นงานที่ได้โฆษณาพร้อมกันในประเทศที่มีได้เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาและในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา

มาตรา 4 งานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีที่ยังไม่ได้โฆษณา ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติหรือเป็นคนในบังคับของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น

ในกรณีที่ได้โฆษณาแล้ว การโฆษณาต้องกระทำเป็นครั้งแรกในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา

- (2) งานนั้นจะต้องเป็นงานที่เป็นไปตามเงื่อนไข และวิธีการซึ่งกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ของประเทศที่เกิดแห่งงานนั้นกำหนดไว้ด้วย

มาตรา 5 ลิขสิทธิ์ในงานตามมาตรา 4 ให้มีอายุแห่งการคุ้มครองตามที่กฎหมายของประเทศที่เกิดแห่งงานนั้นกำหนดไว้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินกว่าอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

ในกรณีที่เป็นวรรณกรรมหรือนาฏกรรม ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์มิได้จัดให้มีหรืออนุญาตให้ผู้ใดจัดทำเป็นภาษาไทย และโฆษณาคำแปลนั้นในราชอาณาจักร ภายในสิบปีนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของปีที่ได้มีการโฆษณาวรรณกรรมหรือนาฏกรรมดังกล่าว เป็นครั้งแรก ให้ถือว่าสิทธิที่ห้ามมิให้ทำซ้ำ หรือดัดแปลง หรือโฆษณา ซึ่งคำแปลในราชอาณาจักรเป็นอันสิ้นสุดลง”

จากหลักกฎหมายที่อยู่ในตัวบทหลักและในกฎหมายลำดับรองดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในประเทศไทยตามกฎหมายฉบับนี้อยู่ที่ว่า

- งานที่มาจากต่างประเทศนั้น เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาเบอร์นฯ และกฎหมายของประเทศที่ก่อให้เกิดงานนั้นได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่เป็นภาคีอื่น ๆ

- งานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศนั้น ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและวิธีการซึ่งกฎหมายแห่งกฎหมายของประเทศนั้นกำหนด ซึ่งของประเทศไทยได้แก่การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามกฎหมายฉบับนี้

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองตามมาตรา 5 นี้เป็นหลักในข้อสงวนที่ ประเทศไทยได้ทำไว้ในอนุสัญญาเบอร์น ฉบับกรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 ที่มีการกำหนดเรื่องของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้ถือตามอายุลิขสิทธิ์ของประเทศต้นกำเนิด แต่ต้องไม่เกินกว่ากฎหมายไทยและส่วนของงานแปล ถ้ามิได้มีการจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยหรืออนุญาตให้มีการแปลเป็นภาษาไทยภายใน 10 ปี นับแต่วันที่ได้รับการโฆษณาครั้งแรก การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในส่วนของการแปลในประเทศไทยจะสิ้นสุดลง

อนึ่ง ในส่วนของงานศิลปะประยุกต์ แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้จะได้กำหนดให้ความคุ้มครองประเภทนี้ แต่สำหรับในเรื่องของลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศแล้ว ประเทศไทยได้ทำข้อสงวนไว้ ทำให้พระราชกฤษฎีกา ฉบับปี พ.ศ. 2526 มิได้มีหลักเกณฑ์ออกมารองรับ ทำให้งานในส่วนนี้ของต่างชาติจึงไม่ได้รับความคุ้มครองในประเทศไทย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากมีการละเมิดศิลปะประยุกต์ในประเทศไทยในช่วงนี้จะไม่ผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับปี พ.ศ. 2521

ต่อมาได้มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2536 ขึ้นเพื่อใช้แทนพระราชกฤษฎีกาฉบับปี พ.ศ. 2526 แต่พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้กลับไม่มีบทบัญญัติแบบในมาตรา 5 ของพระราชกฤษฎีกาปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นเรื่องของข้อสงวนที่เกี่ยวกับสิทธิการแปลเป็นภาษาไทยภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีการโฆษณาครั้งแรกของลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ จึงทำให้เกิดปัญหาและการโต้เถียงกันว่า ประเทศไทยในขณะนั้น (พ.ศ. 2536) ได้ละทิ้งข้อสงวนดังกล่าวหรือไม่ อันหมายความว่า ประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแปล โดยให้ความคุ้มครองงานวรรณกรรมต่างประเทศ ตลอดอายุของลิขสิทธิ์นั้น (50 ปี ภายหลังจากที่เจ้าของลิขสิทธิ์ที่เป็นชาวต่างชาติตาย หรือกรณี 30 ปี นับจากการโฆษณาครั้งแรกในกรณีที่เจ้าของงานเป็นนิติบุคคล)

3. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

กฎหมายฉบับนี้ ได้ให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศไว้ในมาตรา 61 ดังมีสาระสำคัญคือ งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์และสิทธิของนักแสดงของประเทศที่เป็นภาคีแห่ง

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธินักแสดงซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้

นอกจากนั้นกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเงื่อนไขการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศไว้ใน มาตรา 8 โดยกำหนดไว้ว่า ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น ภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการโฆษณางาน ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรืออยู่ในราชอาณาจักรหรือเป็นผู้มีสัญชาติหรืออยู่ในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย ตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น

(2) ในกรณีที่ได้มีการโฆษณางานแล้ว การโฆษณางานนั้นในครั้งแรกได้กระทำขึ้นใน ราชอาณาจักรหรือในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็น ภาคีอยู่ด้วย หรือในกรณีที่การโฆษณาครั้งแรกได้กระทำนอกราชอาณาจักรหรือในประเทศอื่นที่ไม่ได้ เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หากได้มีการ โฆษณางานดังกล่าวในราชอาณาจักรหรือในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการโฆษณาครั้งแรก หรือผู้ สร้างสรรค์เป็นผู้มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ใน (1) ในขณะที่มีการโฆษณาครั้งแรก

กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับแทนพระบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และมีผลยกเลิกพระราช กฤษฎีกา ฉบับปี พ.ศ. 2536 เหตุที่มีการใช้กฎหมายฉบับใหม่นี้ เป็นเพราะประเทศไทย ได้เข้าเป็น ภาคีในข้อตกลง TRIPs ที่มีข้อกำหนดให้ประเทศภาคี ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาเบอร์น ฉบับกรุง ปารีส์ ค.ศ.1971 มาตรา 1-21 หรือที่เรียกว่า เบอร์นพลัส (Berne Plus) ดังนั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 จึงมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับอนุสัญญาเบอร์นฯ ฉบับดังกล่าว และเมื่อประเทศไทยได้ ดำเนินการเปลี่ยนแปลงพันธกรณีของประเทศที่มีต่ออนุสัญญาเบอร์นฯ ฉบับกรุงเบอร์ลิน 1908 พร้อม กับข้อสงวน 6 ข้อ มาผูกพันกับอนุสัญญาเบอร์นฯ ฉบับกรุงปารีส์ ค.ศ.1971 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2538 เป็นต้นมา ส่งผลให้ปัจจุบัน ประเทศไทยไม่มีข้อสงวนทั้ง 6 ข้อ ดังนั้นจึงให้ลิขสิทธิ์ใน การเปล่งงานวรรณกรรมของชาวต่างชาติยังมีอยู่ตลอดอายุความคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่ยังมีเหลืออยู่ ดังนั้น ภายหลังจากวันดังกล่าว แม้เจ้าของลิขสิทธิ์จะไม่ได้จัดให้มีหรืออนุญาตให้ผู้อื่นได้ทำคำแปลเป็น ภาษาไทยและโฆษณาคำแปลนั้นภายในกำหนด 10 ปี นับแต่ที่ได้โฆษณาครั้งแรก สิทธิในการเปล่งงาน นั้นยังคงมีอยู่ หากบุคคลใดมาดัดแปลงงานโดยการ แปลงานเป็นภาษาไทย โดยมีได้รับอนุญาต บุคคลผู้นั้น ย่อมมีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์

ส่วนรายชื่อประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่ประเทศไทย เป็นภาคีอยู่ด้วย ได้แก่ อนุสัญญาเบอร์นฯ และความตกลง TRIPs นั้น สามารถตรวจสอบได้จาก

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องการกำหนดรายชื่อประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง ลิขสิทธิ์หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดง¹³

ปัญหาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย

จากการที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย นับตั้งแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและ ศิลปกรรม พ.ศ. 2474 , พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 พร้อมด้วย พระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2526 และ พระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2536 , พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีเนื้อหาของการให้ความ คุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศที่แตกต่างกัน โดยเป็นผลมาจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับ กรุงเบอลิน ค.ศ. 1908 และมีการทำข้อสงวนไว้ 6 ข้อ , การเปลี่ยนแปลงพันธกรณีจากอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับดังกล่าว มาเป็นอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับกรุงปารีส ค.ศ. 1971 รวมทั้งการเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ องค์การการค้าโลก(WTO) ที่ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่ในข้อตกลงว่าด้วยการ คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs)

ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงแบ่งออกเป็นช่วง ๆ เวลาตามการเปลี่ยนแปลงกฎหมายภายใน และการเข้า เป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศเหล่านั้น เช่น

ปัญหาในเรื่องการแปลงงานวรรณกรรมที่มีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ

ปัญหานี้เกิดจากการที่มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2526 ภายหลังจากการที่ได้มีพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ออกใช้บังคับ เกือบ ห้าปี ซึ่งในมาตรา 42 ของกฎหมายฉบับนี้ซึ่งเป็นเรื่องของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ได้ ระบุให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการคุ้มครองตามพระราชกฤษฎีกา ดังนั้น ในช่วงระหว่างที่ กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้จนถึงวันที่พระราชกฤษฎีกา ปี 2526 มีผลใช้บังคับ หรือที่เรียกกันว่า ช่วง สันธยา¹⁴ หากมีการนำเอางานวรรณกรรมของชาวต่างชาติมาแปลเป็นภาษาไทย ผู้แปลจะเป็นผู้ละเมิด ลิขสิทธิ์หรือไม่

นอกจากนั้น การที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่าง ประเทศ พ.ศ. 2536 ออกมาใช้บังคับ โดยมีผลยกเลิกพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2526 แต่พระราชกฤษฎีกา ปี 2536 กลับไม่มีข้อกำหนดในเรื่องข้อจำกัดสิทธิในการแปลงงานวรรณกรรมอันเป็นลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ที่

¹³ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดรายชื่อประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง สิทธิของนักแสดง ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2548

¹⁴ พิศาวท ตุคนรพันธุ์ , ทิศทางการให้ความคุ้มครองงานอันอาจมีลิขสิทธิ์ที่สร้างสรรค์โดยผู้ไม่มีสัญชาติไทยในประเทศไทย, 84 ปี ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์, น.243

พระราชกฤษฎีกา ปี 2526 เคยมีว่า ในกรณีที่เป็นการวรรณกรรมหรือนาฏกรรม ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์มิได้จัดให้มีหรืออนุญาตให้ผู้ใดจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทย และโฆษณาคำแปลนั้นในราชอาณาจักรภายในสิบปีนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของปีที่ได้มีการโฆษณาวรรณกรรมหรือนาฏกรรมดังกล่าวเป็นครั้งแรก ให้ถือว่าสิทธิที่จะห้ามมิให้ทำซ้ำหรือดัดแปลงหรือโฆษณาซึ่งคำแปลในราชอาณาจักรเป็นอันสิ้นสุดลง โดยข้อจำกัดสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามข้อสงวนข้อ 3 ที่ประเทศไทยได้ทำไว้เมื่อตอนที่เข้าเป็นภาคีเบอร์นฯ ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2474

ปัญหาที่มีข้อพิพาทกันนั้นคือ เมื่อไม่มีบทบัญญัติที่บังคับสิทธิให้มีการแปลเป็นภาษาไทยภายในสิบปีนับแต่วันที่มีการโฆษณาครั้งแรกแล้ว สิทธิในการแปลนั้นจะกลับมาสู่เจ้าของงานหรือไม่ และถ้าหากมีการนำเอางานวรรณกรรมที่เป็นภาษาต่างประเทศที่ยังไม่เคยมีการแปลเป็นภาษาไทยและเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศที่ยังอยู่ในอายุความคุ้มครอง คนที่เอามาแปลนั้นจะมีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ และงานแปลนั้นใครควรเป็นผู้มีลิขสิทธิ์

คำถามเหล่านี้ ปัจจุบันได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3797/2548¹⁵ ได้ให้คำตอบเอาไว้แล้ว โดยในคดีดังกล่าวเป็นเรื่องของการที่มีคนไทยกลุ่มหนึ่งนำเอางานวรรณกรรมของอคาธา คริสตี นักเขียนนวนิยายชื่อดัง มาแปลเป็นภาษาไทย และได้มอบหมายหรืออนุญาตให้สำนักพิมพ์ดำเนินการพิมพ์เพื่อจำหน่ายในประเทศไทย กองมรดกของอคาธา คริสตี จึงได้ดำเนินการฟ้องร้องแก่บุคคลเหล่านั้น ในคดีนี้ศาลฎีกาได้วางหลักไว้โดยสามารถสรุปได้ว่า

1) ในช่วงที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ใช้บังคับจนถึงช่วงก่อนที่จะมีพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2526 ศาลได้วินิจฉัยว่า ประเทศไทยให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2474 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม โดยนำข้อสงวนข้อที่ 3 ในเรื่องสิทธิการแปลที่ต้องทำภายในสิบปีมิฉะนั้นสิทธิการแปลแต่ผู้เดียวจะหมดไป มากำหนดไว้ในมาตรา 29 ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาใช้บังคับแทน ข้อสงวนในเรื่องการแปลดังกล่าวก็ยังไม่หมดไป เพราะประเทศไทยยังไม่ได้ดำเนินการสละสิทธิในข้อสงวนทั้ง 6 ข้อนั้น โดยแจ้งไปยังองค์การการค้าโลกดังนั้น ในช่วงระหว่างกฎหมายปี พ.ศ. 2521 ใช้บังคับ จนถึงช่วงก่อนที่จะมีพระราชกฤษฎีกา ปี พ.ศ. 2526 (ช่วงสนธิสัญญา) ข้อสงวนในเรื่องการแปลจึงยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ หากบุคคลใดนำเอางานวรรณกรรมที่ยังไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาไทย มาแปล จึงย่อมได้ลิขสิทธิ์ในงานแปลนั้นไป

2) แม้พระราชกฤษฎีกา ฉบับปี พ.ศ. 2536 จะไม่กำหนดในเรื่องข้อจำกัดสิทธิในการแปลเอาไว้ ข้อสงวนดังกล่าวก็ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ เพราะในขณะนั้นประเทศไทย ยังไม่ได้ดำเนินการสละสิทธิข้อสงวนทั้ง 6 ข้อ นั้น

3) หากมีการแปลงานวรรณกรรมที่ไม่ได้มีการแปลเป็นภาษาไทยภายในสิบปี นับแต่วันที่มีการโฆษณารั้งแรก โดยได้มีการพิมพ์จำหน่ายซึ่งงานแปลนั้น หากปัจจุบันมีงานแปลที่พิมพ์จำหน่ายนั้นหลงเหลืออยู่ หรือในกรณีที่มีการจำหน่ายหมดแล้ว จะมีการพิมพ์ซ้ำซึ่งงานแปลนั้น โดยเป็นเวลาทำงาน

¹⁵ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3797/2548

วรรณกรรมต้นฉบับยังมีอายุความคุ้มครองอยู่ ในกรณีนี้ไม่ต้องมีการขออนุญาตจากเจ้าของงานต้นฉบับอีก เพราะการที่ได้มีการแปลในช่วงข้อสงวนที่ผลใช้บังคับ ทำให้ผู้แปล มีลิขสิทธิ์ในงานแปลนั้น จึงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำหรือดัดแปลงงานดังกล่าวได้โดยชอบ

4) นับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2538 อันเป็นวันที่ข้อสงวนทั้ง 6 ข้อ ซึ่งรวมทั้งข้อจำกัดสิทธิในเรื่องการแปลได้หมดไป สิทธิแต่ผู้เดียวในการแปลเป็นภาษาไทย รวมทั้งสิทธิในการโฆษณาหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งคำแปลที่เป็นภาษาไทยในประเทศไทยของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมตามลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศที่เป็นงานซึ่งยังไม่หมดอายุการคุ้มครอง จะไม่ถูกจำกัดสิทธิอีกต่อไป แม้ว่างานนั้นจะยังไม่เคยมีการแปลเป็นภาษาไทยภายในสิบปีนับแต่วันที่มีการโฆษณาครั้งแรก การแปลงานต่างประเทศหลังจากวันนี้ จึงต้องขออนุญาตเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ มิฉะนั้นจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

5) ผู้ที่นำเอางานวรรณกรรมของชาวต่างชาติที่มีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ซึ่งหมดความคุ้มครองไปแล้ว มาแปลเป็นภาษาไทย โดยใช้ความวิริยะอุตสาหะพากเพียร ย่อมได้ลิขสิทธิ์ในงานแปลนั้นในประเทศไทย และหากมีการอนุญาตให้บุคคลอื่นดำเนินการจัดพิมพ์ เผยแพร่ในประเทศไทย ผู้จัดพิมพ์สามารถดำเนินการได้ โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของชาวต่างชาติ อันเป็นงานฐาน

จากการที่ได้นำเสนอถึงวิวัฒนาการในเรื่องการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศในประเทศไทย ซึ่งมีปัญหาบางประการอันเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องต้องกันของกฎหมายที่ออกมาคุ้มครองในแต่ละฉบับ รวมทั้งปัญหาจากการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศ และข้อสงวนบางประการ ทำให้มองเห็นภาพของการคุ้มครองงานลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศนี้ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ปัญหาข้อพิพาทในบางประเด็นที่เคยเป็นที่ถกเถียงกันในหมู่นักวิชาการ นักกฎหมาย ก็ได้รับการวินิจฉัยและให้ความกระจ่างจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาในคดีดังกล่าว โดยในบางประเด็นนั้นได้มีการวินิจฉัยเอาไว้อย่างชัดเจนปราศจากข้อโต้แย้ง แต่ในบางประเด็นผู้เขียนมีความเห็นว่า ยังมีข้อโต้แย้งอยู่ เช่น

1) ในเรื่องของการพิมพ์ซ้ำซึ่งงานแปลภาษาไทย ณ ช่วงเวลาปัจจุบัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ข้อสงวนเรื่องการแปลภายในสิบปีสิ้นสุดลงไปแล้ว หากงานต้นฉบับยังคงมีอายุความคุ้มครองอยู่ การพิมพ์ซ้ำในงานแปลภาษาไทยนั้น จะเป็นการรบกวนหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ตามมาตรา 11 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือไม่ เพราะหากเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานต้นฉบับ ต้องการอนุญาตให้บุคคลอื่นแปลและจำหน่าย จะเป็นการทำให้สูญเสียโอกาสในส่วนนี้หรือไม่

2) ปัญหาในเรื่องของสถานะของงานแปลภายหลังข้อสงวน จะเป็นอย่างไร จะไปกระทบต่อสิทธิของงานฐานหรือไม่

3) ปัญหาในเรื่องของอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ จะมีการใช้อายุการคุ้มครองของประเทศใด เนื่องจากกฎหมายไทยฉบับปัจจุบันไม่ได้เขียนเอาไว้ให้ชัดเจน

4) ในเรื่องอายุความคุ้มครองของงานในคดีนี้ อคาธา คริสตี้ เป็นบุคคลธรรมดา อายุการคุ้มครองคือ ต่อไปอีก 50 ปีนับแต่อคาธา คริสตี้ เสียชีวิต ซึ่งเมื่อมีการเสียชีวิตแล้ว กองมรดกของอคาธา คริสตี้ ได้มาฟ้องเป็นคดีนี้ ซึ่งศาลมีความเห็นว่าในคดีนี้ กองมรดกเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ จึงนับอายุของลิขสิทธิ์ ในแบบนิติบุคคลคือ 30 ปีนับแต่วันที่มีการโฆษณาครั้งแรก ส่งผลให้อายุความคุ้มครองงานเหล่านี้สั้นลง

5) ปัญหาในเรื่องการกระทำที่เข้าหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งปัจจุบันยังมีข้อถกเถียงถึงความเหมาะสมของการตีความว่าการกระทำอย่างไรที่จะถือว่าไม่รบกวนสิทธิของเจ้าของงานอันเกินสมควร

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นปัญหาอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือคำพิพากษานี้ เช่น เรื่องการแก้ไขกฎหมายในส่วนเรื่องของการขยายอายุการคุ้มครอง ที่นับจาก 50 ปี ภายหลังจากผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย โดยขยายเป็น 70 ปี ปัญหาจึงมีอยู่ว่า หากมีการขยายไปเป็น 70 ปีแล้ว ส่วนงานอันมีลิขสิทธิ์เดิมที่ใช้ อายุความคุ้มครอง 50 ปี จะขยายไปด้วยหรือไม่ ซึ่งในปัญหานี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรที่จะขยายความคุ้มครองให้แก่งานเดิมด้วย อันเป็นไปตามหลัก MFN ที่มีอยู่ใน TRIPs

โดยประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวยังคงต้องรอแนวการตีความจากศาลในโอกาสต่อไป ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าในระหว่างนี้ ควรมีการทำวิจัยในเชิงลึกในแต่ละประเด็นเหล่านั้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและวงการนิติศาสตร์ต่อไป

บรรณานุกรม

- Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886
- จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า, (กรุงเทพฯ , สำนักพิมพ์นิติธรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2545)
- จรัล ภัคศิธนากุล, พันธกรณีตามกฎหมายที่ประเทศไทยมีต่อระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา(กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนนิติมาการพิมพ์, 2532)
- รัชชัย ศุภผลศิริ, กฎหมายลิขสิทธิ์พร้อมด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544, ครั้งที่ 3)
- เมธี ศรีอนุสรณ์, เปิดคำพิพากษา อคาธา คริสตี้ แฝ้ลิขสิทธิ์ 28 เรื่อง?,วารสารกฎหมายใหม่ ราชบัณฑิตยสภาปีที่ 3 ฉบับที่ 63 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2548
- คำพิพากษาฎีกาที่ 3797/2548
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดรายชื่อประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดง ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2548
- พิศวาท สุคนธ์พันธุ์, ทิศทางการให้ความคุ้มครองงานอันอาจมีลิขสิทธิ์ที่สร้างสรรค์โดยผู้ไม่มีสัญชาติไทยในประเทศไทย, 84 ปี ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์